

לידה

(Lida). עיר בגליל נובוגרודוק (Novogrudok) שבמערב בילורוסיה. בין שתי מלחמות-העולם היתה כלולה בפולין העצמאית, ובספטמבר 1939 נכללה בשטח שכבש הצבא האדום ושסופח לברית-המועצות. יהודים ישבו בל' למן המאה ה-15. בראשית המאה ה-20 היתה מרכז תנועת 'המזרחי' והשיבה שלה התפרסמה מאוד. ערב פלישת הגרמנים לברית-המועצות ישבו בל' כ-9,000 יהודים.

ב-30 ביוני 1941 כבשו הגרמנים את ל'. במהרה רוכזו בה כ-3,000 יהודים מעיירות הסביבה ופליטים מוילנה. ב-8 ביולי 1941 הוצאו להורג 80 יהודים מבין המשכילים. הוקם גטו שכלל ארבעה רבעים נפרדים. יושב-ראש היודנרט, קלמן ליכטמן, עזר לכ-1,000 פליטי וילנה לקבל תעודות זהות, אך אנשי העולם-התחתון בגטו הלשינו עליו, והוא הוצא להורג עם שבעה חברי היודנרט.

ב-8 במאי 1942 נערכה אקציה שנייה ובה נרצחו 5,670 יהודים. הרב אהרן רבינוביץ עודד את היהודים בכיכר לפני האקציה. אחרי האקציה ריכזו הגרמנים בל', את שרידי הגטאות וורונובו (Voronovo), ביניאקון (Biniakon) וסולצ'ניקי (Solechniki), בסך-הכול כ-3,500 יהודים. אז גמל הרעיון על קשרים עם הפרטיזנים ואגירת נשק. נקשרו קשרים עם יחידות בילסקי (ראה טוביה בילסקי) ו'איסקרה' (Iskra), צעירים הבריחו לגטו 20 רובים ממחסני הנשק הגרמנים, אחרים התקינו בסדנאות הגטו כלי-נשק. למרות פניית מנהלי הסדנאות החלה בריחה ליערות. בין הקבוצות היתה קבוצת ברוך לויין ובה 11 אנשים ולהם 11 רובים. שלוש פעמים באו שליחים מהיער לגטו והוציאו קבוצות של יהודים, ונסתייעו בלייזר סטוליצקי, ראש המשטרה היהודית בל'. הבורחים התרכזו ביערות נליבוקי (NALIBOKI), ליפיצ'יאנסק (Lipichany) ונאצ'ה (Nacha). פרט לאנשים הוציאו מגטו ל' מכבש דפוס, תרופות, בגדים ומגפים.

בליל 17 בספטמבר 1943 באה שוב קבוצת פרטיזנים יהודים לגטו כדי להוציא יהודים ליער אך נלכדה באקצית החיסול, שכן למחרת, ב-18 בספטמבר, רוכזו יהודי גטו ל' ונשלחו למידנק. רק מעטים הצליחו להימלט ברגע האחרון. כ-500 יהודים ברחו מל' ליערות, כ-300 מהם הגיעו ליחידות הפרטיזנים וכ-100 מהם נותרו בחיים עם שחרור ל' באמצע יולי 1944.